

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного права**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Іван МИРОНЮК

червень 2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВОПОРЯДКУ»**

Третій рівень вищої освіти
Галузь знань

Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова навчання

**Доктор філософії з права
D Бізнес адміністрування та
право
D8 Право
Право
вибіркова
українська**

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні виклики міжнародному правопорядку» для здобувачів третього рівня вищої освіти галузі знань D Бізнес адміністрування та право D8 Право освітньої програми Право.

Розробник: к.ю.н., доц. Ольга КОТЛЯР

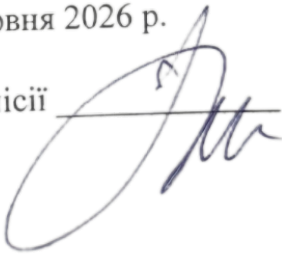
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародного права

протокол № _____ від «_____» _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри Ольга КОТЛЯР

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 10 від «26» червня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії Павло ЧЕРЕВКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2026	2026
Кількість змістових модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,7 самостійної роботи студента – 3	3	3
	Лекції:	
	24	8
	Практичні (семінарські):	
	24	6
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Сучасні виклики міжнародному правопорядку» є формування у здобувачів освіти системного розуміння сучасного міжнародного правопорядку, закономірностей його розвитку та трансформації, а також здатності аналізувати сучасні міжнародно-правові проблеми, визначати їх причини, правові наслідки та можливі механізми врегулювання.

Знання вивчення дисципліни полягає у розумінні сутності та структури сучасного міжнародного правопорядку, основних принципів і норм міжнародного права, сучасних викликів міжнародній безпеці, механізмів міжнародно-правової відповідальності, захисту прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права, а також особливостей правового регулювання кіберпростору, міграційних, екологічних і технологічних загроз. Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та переосмислення сучасних процесів трансформації міжнародного правопорядку, міжнародно-правової практики та тенденцій розвитку міжнародного права.

ЗК 02. Здатність генерувати нові ідеї та підходи до вирішення сучасних міжнародно-правових проблем і викликів міжнародному правопорядку.

ЗК 03. Здатність працювати в команді під час аналізу складних міжнародно-правових проблем, підготовки дослідницьких проєктів та вироблення спільних правових позицій.

ЗК 04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми сучасного міжнародного правопорядку на основі системного наукового світогляду, принципів професійної етики та міждисциплінарного підходу.

ЗК 05. Здатність формувати методологічну основу дослідження сучасних міжнародно-правових проблем, визначати їх актуальність, мету, завдання та оцінювати отримані результати.

ЗК 06. Здатність усно і письмово презентувати результати аналізу сучасних міжнародно-правових проблем українською та іноземною мовами, а також працювати з іншомовними науковими і професійними джерелами.

ЗК 07. Здатність працювати в міжнародному науковому та професійному просторі, використовувати зарубіжний досвід, міжнародно-правові джерела та практику міжнародних інституцій.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 01. Здатність планувати та здійснювати оригінальні дослідження сучасних проблем міжнародного правопорядку, формувати нові наукові підходи до аналізу міжнародно-правових явищ і представляти результати у фахових наукових публікаціях

СК 02. Здатність застосовувати правові та міждисциплінарні методи дослідження сучасних викликів міжнародному правопорядку, визначати їх пізнавальні можливості та використовувати релевантний дослідницький інструментарій

СК 04. Здатність виявляти, формулювати та вирішувати дослідницькі проблеми у сфері міжнародного права, забезпечувати належну якість наукового аналізу, дотримуватися принципів академічної доброчесності та права інтелектуальної власності

СК 05. Здатність моделювати правові механізми реагування на сучасні виклики міжнародного правопорядку, обґрунтовувати оптимальні варіанти вирішення складних міжнародно-правових проблем та прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК 07. Здатність виявляти нові правові, інституційні та етичні виклики, що виникають у процесі трансформації міжнародного правопорядку, та пропонувати відповідні міжнародно-правові механізми їх розв'язання

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передбачає наявність базових знань з теорії держави і права, конституційного права, міжнародного публічного права.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Міжнародні стандарти з питань гендерної рівності», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо сучасного міжнародного правопорядку, його структури, принципів і тенденцій трансформації; володіти дослідницькими навичками для аналізу таких проблем, як агресія, застосування сили, міжнародна відповідальність держав, криза механізмів колективної безпеки, кіберзагрози, міжнародний тероризм та новітні технологічні виклики..	ПРН 01
Вільно презентувати та аргументовано обговорювати результати досліджень сучасних міжнародно-правових проблем державною та іноземною мовами, зокрема щодо правомірності застосування сили, ефективності механізмів ООН, міжнародної кримінальної	ПРН 02

відповідальності, захисту прав людини та дотримання міжнародного гуманітарного права..	
Застосовувати знання сучасної міжнародно-правової доктрини, принципів міжнародного права та практики міжнародних інституцій для аналізу трансформації міжнародного правопорядку, співвідношення державного суверенітету, територіальної цілісності, права на самовизначення, міжнародної безпеки та інших актуальних правових проблем.	ПРН 03
Формулювати та перевіряти наукові гіпотези щодо сучасних викликів міжнародному правопорядку, обґрунтовувати висновки положеннями міжнародних договорів, міжнародним звичаєм, судовою практикою, доктриною та результатами міждисциплінарних досліджень; оцінювати міжнародно-правові проблеми з урахуванням їх політичного, безпекового, економічного та соціального контексту.	ПРН 04
Планувати та здійснювати теоретичні й прикладні дослідження сучасних проблем міжнародного правопорядку, зокрема агресії, міжнародної відповідальності, збройних конфліктів, міжнародної кримінальної юстиції, кібербезпеки, міграційних і кліматичних викликів, критично оцінюючи наукові підходи та дотримуючись стандартів академічної і професійної етики.	ПРН 05
Застосовувати сучасні цифрові інструменти, міжнародно-правові бази даних, електронні ресурси міжнародних організацій і судових установ для пошуку, систематизації та аналізу міжнародних договорів, резолюцій, судових рішень, статистичних та інших матеріалів, необхідних для дослідження сучасних викликів міжнародному правопорядку	ПРН 07
Готувати обґрунтовані правові висновки, пропозиції та рекомендації щодо вирішення сучасних міжнародно-правових проблем, зокрема у сфері застосування сили, міжнародної відповідальності, захисту цивільного населення, функціонування міжнародних організацій, протидії кіберзагрозам та забезпечення міжнародної безпеки	ПРН 10
Здійснювати доктринальне тлумачення норм міжнародного права та права Європейського Союзу, аналізувати їх застосування до сучасних міжнародно-правових ситуацій і проводити порівняльний аналіз підходів держав, міжнародних організацій та міжнародних судових установ до вирішення актуальних проблем міжнародного правопорядку	ПРН 11

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: поточне опитування; командні проєкти; аналітичні звіти, реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань і досліджень.

Підсумковою формою контролю є залік. При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання: лекції, семінарські заняття, індивідуальні заняття, виконання наукових робіт під керівництвом викладача.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, проведення термінологічних диктантів, розв'язання письмових завдань, практичних ситуацій.

Види поточного контролю: усний, письмовий (різновидом є тестовий).

Форма модульного контролю: письмова

Форма підсумкового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6				30	100
5	5	5	5	5	5					

T1, T2 ... – тема

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	...	...	...	30	100
5	5	5	5	5	5					

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30	6	20
Презентація	2	20	2	20
Реферат	2	20	2	20
Модульна контрольна робота		30		30
Разом		100		100

Критерії оцінювання

Оцінка **відмінно (А)** виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка **добре (В)** виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка **добре (С)** виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка **задовільно (D)** виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка **задовільно (Е)** виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка **незадовільно (FX)** виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка **незадовільно (F)** виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань студентів, дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	добре
64-73	D	задовільно
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Сучасні виклики міжнародному правопорядку» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Міжнародний правопорядок у добу геополітичної фрагментації: криза універсальності чи трансформація системи?

1. Поняття міжнародного правопорядку: нормативний, інституційний та політичний виміри.
2. Від «ліберального міжнародного порядку» до поліцентричної системи міжнародних відносин.
3. Фрагментація міжнародного права: спеціальні режими, конкуренція юрисдикцій і нормативні конфлікти.
4. Універсалізм і регіоналізація міжнародного права: чи формується декілька моделей міжнародної законності?
5. Конкуренція концептів *rules-based international order* та *international law-based order*: юридичний і політичний зміст.
6. Криза міжнародних інституцій як криза права чи криза механізмів його примусу?

7. Перспективи реконструкції міжнародного правопорядку в умовах багатополлярності.

Тема 2. Ієрархія міжнародного права: *jus cogens*, *erga omnes* і правові наслідки порушення фундаментальних норм

1. Чи існує реальна ієрархія норм у міжнародному праві?
2. Норми *jus cogens*: критерії ідентифікації та межі концепції.
3. Співвідношення *jus cogens*, зобов'язань *erga omnes* та *erga omnes partes*.
4. Серйозне порушення імперативної норми і спеціальний режим відповідальності.
5. Обов'язки третіх держав: невизнання, несприяння та співробітництво з метою припинення порушення.
6. Чи мають держави право застосовувати контрзаходи у відповідь на порушення зобов'язань *erga omnes*?
7. *Jus cogens* і рішення Ради Безпеки ООН.
8. Перспективи розвитку доктрини *erga omnes* після включення питання до програми КМП.

Тема 3. Трансформація джерел міжнародного права: *soft law*, неформальне нормотворення та неюридично обов'язкові міжнародні домовленості

1. Межі класичної системи джерел міжнародного права, закріпленої ст. 38 Статуту МС ООН.
2. *Soft law*: правова норма, переднормативний матеріал чи політичне зобов'язання?
3. Резолюції міжнародних організацій та їх вплив на формування звичаю.
4. Політичні декларації, меморандуми, комюніке, кодекси поведінки та інші *non-legally binding agreements*.
5. Неформальне міжнародне нормотворення (*informal international lawmaking*).
6. Транснаціональні стандарти, експертні мережі та приватні регулятори.
7. Перехід від *soft law* до міжнародного звичаю.
8. Ризики «нормативного обходу» традиційних процедур створення міжнародного права.

Тема 4. Заборона застосування сили у XXI столітті: агресія, самооборона, *proxy warfare* та гібридні конфлікти

1. Стаття 2(4) Статуту ООН як фундамент сучасного міжнародного правопорядку.
2. Самооборона за ст. 51: критерії збройного нападу, необхідності та пропорційності.
3. Превентивна та випереджувальна самооборона: межі допустимого.
4. Самооборона проти недержавних акторів.
5. Колективна самооборона та допомога третіх держав.
6. *Proxy warfare*: відповідальність держави за дії підконтрольних недержавних формувань.
7. Гібридні операції нижче порогу «збройного нападу».
8. Окупація, анексія території та принцип невизнання територіальних змін, досягнутих силою.

Тема 5. Криза системи колективної безпеки ООН: право в умовах блокування Ради Безпеки

1. Первинна модель колективної безпеки за Статутом ООН.
2. Правова природа виключної та невиключної компетенції Ради Безпеки.
3. Право вето постійних членів: юридичний інструмент чи структурна вада системи?

4. Резолюція ГА ООН 377(V) **Uniting for Peace**: межі альтернативної колективної реакції.
5. Резолюція ГА ООН 76/262 та механізм політичної відповідальності за застосування вето.
6. Роль Генеральної Асамблеї у підтриманні міжнародного миру.
7. Регіональні організації та колективна безпека.
8. Перспективи реформування Ради Безпеки: право та політична реалістичність.

Тема 6. Санкції, контрзаходи та економічний примус як інструменти сучасного міжнародного правопорядку

1. Санкції Ради Безпеки ООН та односторонні обмежувальні заходи: принципова юридична різниця.
2. Контрзаходи у праві міжнародної відповідальності.
3. Контрзаходи третіх держав у відповідь на порушення зобов'язань *erga omnes*.
4. Вторинні санкції та екстериторіальна юрисдикція.
5. Економічний примус і принцип невтручання.
6. Замороження державних активів: допустимість та межі.
7. Конфіскація активів держави та проблема суверенного імунітету.
8. Санкції, права людини, міжнародна торгівля та інвестиційне право.

Тема 7. Розподілена міжнародна відповідальність: *due diligence*, *aid or assistance* та співучасть у міжнародно-протиправних діях

1. Від класичної індивідуальної відповідальності держави до концепції *shared responsibility*.
2. Атрибуція поведінки державі: контроль, керівництво та залежність.
3. Допомога або сприяння іншій державі у вчиненні міжнародно-протиправного діяння — ст. 16 ARSIWA.
4. Постачання озброєнь і міжнародна відповідальність.
5. *Due diligence* як стандарт поведінки держав.
6. Позитивні обов'язки запобігати шкоді, злочинам та транскордонним ризикам.
7. Відповідальність держав, міжнародних організацій і приватних суб'єктів в одній фактичній ситуації.
8. Причинність, знання та стандарт доказування при «розподіленій» шкоді.

Тема 8. Міжнародна кримінальна юстиція проти суверенітету: юрисдикція, імунітети та проблема виконання ордерів МКС

1. Міжнародна кримінальна відповідальність особи та суверенітет держави.
2. Юрисдикція МКС щодо громадян держав, які не є учасниками Римського статуту.
3. Співвідношення статей 27 і 98 Римського статуту.
4. Імунітет *ratione personae* чинного глави держави перед міжнародними судами.
5. Обов'язок держав співпрацювати з МКС.
6. Невиконання ордера на арешт: правові наслідки.
7. Злочин агресії та юрисдикційний дефіцит Римського статуту.
8. Спеціальні та гібридні трибунали як альтернатива МКС.
9. Універсальна кримінальна юрисдикція національних судів.

Тема 9. Кіберпростір, штучний інтелект і автономні системи: нові межі міжнародної відповідальності

1. Чи є кіберпростір окремим «простором» міжнародно-правового регулювання?
2. Суверенітет держави та транскордонні кібероперації.
3. Кібероперація як втручання у внутрішні справи держави.
4. Коли кібератака становить застосування сили або збройний напад?
5. Атрибуція кібероперацій державам.
6. Контрзаходи у кіберпросторі.
7. *Due diligence* щодо шкідливої кібердіяльності.
8. Штучний інтелект у військових системах: людський контроль і автономна зброя.
9. Відповідальність за рішення автономної системи.
10. Формування міжнародного режиму управління ІІІ.

Тема 10. Кліматична криза як проблема загального міжнародного права: від екологічного режиму до відповідальності держав

1. Кліматична зміна як системна загроза міжнародному правопорядку.
2. Співвідношення РКЗК ООН, Паризької угоди та загального міжнародного права.
3. Обов'язок запобігати значній транскордонній екологічній шкоді.
4. Стандарт *due diligence* у кліматичних зобов'язаннях.
5. Кліматичні зміни та міжнародні права людини.
6. Причинний зв'язок між викидами конкретної держави та глобальною шкодою.
7. Історичні викиди та принцип диференційованої відповідальності.
8. Відповідальність держав, репарації та *loss and damage*.
9. Інтереси майбутніх поколінь та міжпокоління справедливість.
10. Значення консультативного висновку МС ООН 2025 р. для подальшого розвитку міжнародного права.

Тема 11. Територія і державність під тиском: підвищення рівня моря, окупація, анексія та право на самовизначення

1. Територія як конститутивний елемент державності.
2. Фізична територія та юридична безперервність держави.
3. Підвищення рівня моря та зникнення придатної для проживання території.
4. Чи може держава існувати без постійного населення на власній території?
5. Стабільність морських вихідних ліній і морських зон в умовах зміни берегової лінії.
6. Окупація як тимчасовий правовий режим.
7. «Тривала окупація» та питання трансформації її правової природи.
8. Анексія та заборона набуття території силою.
9. Самовизначення народів і територіальна цілісність.
10. Правове збереження державності як інструмент захисту міжнародного правопорядку.

Тема 12. Глобальні простори та ресурси людства: Світовий океан, морське дно і космічний простір

1. Поняття *global commons* у міжнародному праві.
2. Свобода відкритого моря і принцип спільної спадщини людства.
3. Ресурси міжнародного району морського дна.
4. Глибоководний видобуток корисних копалин: екологічний ризик та принцип обережності.
5. Угода BBNJ: новий етап правового режиму відкритого моря.
6. Морські генетичні ресурси та справедливий розподіл вигод.
7. Космічний простір як сфера загального використання.

8. Видобуток ресурсів Місяця й астероїдів: використання чи привласнення?
9. Національні закони про космічні ресурси і принцип непривласнення.
10. Проблема нерівного технологічного доступу держав до глобальних ресурсів.
11. Від *common heritage of mankind* до концепції глобальної справедливості

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Міжнародний правопорядок у добу геополітичної фрагментації: криза універсальності чи трансформація системи?	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Ієрархія міжнародного права: jus cogens, erga omnes і правові наслідки порушення фундаментальних норм	10	2	2	-	-	6
Тема 3. Трансформація джерел міжнародного права: soft law, неформальне нормотворення та неюридично обов'язкові міжнародні домовленості	10	2	2	-	-	6
Тема 4. Заборона застосування сили у XXI столітті: агресія, самооборона, проху warfare та гібридні конфлікти	10	2	2			6
Тема 5. Криза системи	10	2	2			6

колективної безпеки ООН: право в умовах блокування Ради Безпеки						
Тема 6. Санкції, контрзаходи та економічний примус як інструменти сучасного міжнародного правопорядку	10	2	2			6
Разом за модуль	60	12	12	-	-	36
Модуль 2						
Тема 7. Розподілена міжнародна відповідальність: due diligence, aid or assistance та співучасть у міжнародно-проти правних діях	10	2	2	-	-	6
Тема 8. Міжнародна кримінальна юстиція проти суверенітету: юрисдикція, імунітети та проблема виконання ордерів МКС	10	2	2			6
Тема 9. Кіберпростір, штучний інтелект і автономні системи: нові межі міжнародної відповідальності	10	2	2			6
Тема 10. Кліматична криза як проблема загального міжнародного права: від екологічного режиму до відповідальності держав	10	2	2	-	-	6

Тема 11. Територія і державність під тиском: підвищення рівня моря, окупація, анексія та право на самовизначення	10	2	2	-	-	6
Тема 12. Глобальні простори та ресурси людства: Світовий океан, морське дно і космічний простір	10	2	2	-	-	6
Модульна контрольна робота	-		2	-	-	-
Разом за модуль	60	12	12	-	-	36
Разом за семестр	120	24	24	-	-	72

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денн а	заочн а
1	Тема 1. Міжнародний правопорядок у добу геополітичної фрагментації: криза універсальності чи трансформація системи?	2	2
2	Тема 2. Ієрархія міжнародного права: jus cogens, erga omnes і правові наслідки порушення фундаментальних норм	2	
3	Тема 3. Трансформація джерел міжнародного права: soft law, неформальне нормотворення та неюридично обов'язкові міжнародні домовленості	2	
4	Тема 4. Заборона застосування сили у XXI столітті: агресія, самооборона, гроху warfare та гібридні конфлікти	2	2
5	Тема 5. Криза системи колективної безпеки ООН: право в умовах блокування Ради Безпеки	2	
6.	Тема 6. Санкції, контрзаходи та економічний примус як інструменти сучасного міжнародного правопорядку	2	

7	Тема 7. Розподілена міжнародна відповідальність: due diligence, aid or assistance та співучасть у міжнародно-протиправних діяннях	2	
8	Тема 8. Міжнародна кримінальна юстиція проти суверенітету: юрисдикція, імунітети та проблема виконання ордерів МКС	2	
9	Тема 9. Кіберпростір, штучний інтелект і автономні системи: нові межі міжнародної відповідальності	2	2
10	Тема 10. Кліматична криза як проблема загального міжнародного права: від екологічного режиму до відповідальності держав	2	
11	Тема 11. Територія і державність під тиском: підвищення рівня моря, окупація, анексія та право на самовизначення	2	
12	Тема 12. Глобальні простори та ресурси людства: Світовий океан, морське дно і космічний простір	2	
	Усього	24	6

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Міжнародний правопорядок у добу геополітичної фрагментації: криза універсальності чи трансформація системи?	6	9
2	Тема 2. Ієрархія міжнародного права: jus cogens, erga omnes і правові наслідки порушення фундаментальних норм	6	9
3	Тема 3. Трансформація джерел міжнародного права: soft law, неформальне нормотворення та неюридично обов'язкові міжнародні домовленості	6	9
4	Тема 4. Заборона застосування сили у XXI столітті: агресія, самооборона, проху warfare та гібридні конфлікти	6	9
5	Тема 5. Криза системи колективної безпеки ООН: право в умовах блокування Ради Безпеки	6	9
6.	Тема 6. Санкції, контрзаходи та економічний примус як інструменти сучасного міжнародного правопорядку	6	8
7	Тема 7. Розподілена міжнародна відповідальність: due diligence, aid or assistance та співучасть у міжнародно-протиправних діяннях	6	9

8	Тема 8. Міжнародна кримінальна юстиція проти суверенітету: юрисдикція, імунітети та проблема виконання ордерів МКС	6	9
9	Тема 9. Кіберпростір, штучний інтелект і автономні системи: нові межі міжнародної відповідальності	6	9
10	Тема 10. Кліматична криза як проблема загального міжнародного права: від екологічного режиму до відповідальності держав	6	8
11	Тема 11. Територія і державність під тиском: підвищення рівня моря, окупація, анексія та право на самовизначення	6	9
12	Тема 12. Глобальні простори та ресурси людства: Світовий океан, морське дно і космічний простір	6	9
Усього		72	102

**ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**
(у разі потреби)

Технічні засоби: комп'ютер, принтер, сканер, необхідні для дистанційного навчання.
Програмне забезпечення: Word, Google Meet, Zoom тощо.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література до Теми 1.

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Germeaux A. The International Legal Order in Global Governance: Norms, Power and Policy. Cham: Palgrave Macmillan, 2022. URL: <https://ru.scribd.com/document/1059513044/Alain-Germeaux-The-International-Legal-Order-in-Global-Governance-Norms-Power-and-Policy-Palgrave-Macmillan-2022>
3. International Law Commission. Fragmentation of International Law: Difficulties Arising from the Diversification and Expansion of International Law. Report of the Study Group finalized by Martti Koskeniemi. A/CN.4/L.682. Geneva, 2006.
4. International Law Commission. Fragmentation of International Law: Difficulties Arising from the Diversification and Expansion of International Law. Conclusions of the Study Group. A/CN.4/L.702. 2006.
5. Simma B., Pulkowski D. Of Planets and the Universe: Self-contained Regimes in International Law. *European Journal of International Law*. 2006. Vol. 17, No. 3.
6. Sloss D. L. (ed.). Is the International Legal Order Unraveling? Oxford: Oxford University Press, 2022. URL: <https://academic.oup.com/book/44516>

Основна література до Теми 2.

1. Короткий Т. Р., Пасечник О. В. Правові наслідки серйозних порушень зобов'язань, що впливають з імперативних норм загального міжнародного права. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 5. С. 311-315.

2. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
3. Перепьолкін С. М., Трескін Д. О., Філатов В. В., Філяніна Л. А. Міжнародне публічне право : підручник. Т. 1. Основи теорії. 2025.
4. Маринів І. І., Сердюк В. М. Заборона агресії як імперативна норма *Jus Cogens*. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2018. Вип. 53(2). С. 148-150.
5. International Law Commission. Draft conclusions on identification and legal consequences of peremptory norms of general international law (*jus cogens*) with commentaries. 2022. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_14_2022.pdf
6. International Court of Justice. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2004. URL: <https://www.icj-cij.org/case/131>
7. International Court of Justice. Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Judgment, I.C.J. Reports 2005. URL: <https://www.icj-cij.org/case/11>

Основна література до Теми 3

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Перепьолкін С. М., Трескін Д. О., Філатов В. В., Філяніна Л. А. Міжнародне публічне право : підручник. Т. 1. Основи теорії. 2025.
3. Котляр О.І. Концептуалізація «м'якого права» у сучасній міжнародно-правовій доктрині: плюралізм підходів та регулятивний потенціал. Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. Том 3. № 2. С. 310-315.
4. Statute of the International Court of Justice. San Francisco, 26 June 1945. Article 38.
5. Vienna Convention on the Law of Treaties. Vienna, 23 May 1969.
6. International Law Commission. Draft conclusions on identification of customary international law with commentaries. 2018.
7. UN General Assembly. Resolution 73/203. Identification of customary international law. 20 December 2018.
8. International Law Commission. Non-legally binding international agreements. First report of the Special Rapporteur Mathias Forteau. 2024.
9. International Law Commission. Report on the work of the seventy-sixth session. 2025. Chapter IX: Non-legally binding international agreements.

Основна література до Теми 4

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Перепьолкін С. М., Трескін Д. О., Філатов В. В., Філяніна Л. А. Міжнародне публічне право : підручник. Т. 1. Основи теорії. 2025.

3. Charter of the United Nations. San Francisco, 26 June 1945. Articles 2(4), 39, 42, 51.
4. UN General Assembly. Resolution 3314 (XXIX). Definition of Aggression. 14 December 1974.
5. Rome Statute of the International Criminal Court. Rome, 17 July 1998.
6. Amendments to the Rome Statute on the crime of aggression. Kampala, 2010.
7. International Court of Justice. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States), Judgment, I.C.J. Reports 1986.
8. International Court of Justice. Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 2003.
9. International Court of Justice. Armed Activities on the Territory of the Congo (DRC v. Uganda), Judgment, I.C.J. Reports 2005.
10. International Court of Justice. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004.
11. Schmitt M. N. (ed.). Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations. Cambridge : Cambridge University Press, 2017.

Основна література до Теми 5

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Charter of the United Nations. 1945. Chapters V, VII, VIII.
3. UN General Assembly. Resolution 377(V). Uniting for Peace. 3 November 1950.
4. UN General Assembly. Resolution 76/262. Standing mandate for a General Assembly debate when a veto is cast in the Security Council. 26 April 2022.
5. UN General Assembly. Resolution 2625 (XXV). Declaration on Principles of International Law. 1970.
6. International Court of Justice. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004.
7. International Court of Justice. Certain Expenses of the United Nations, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1962.
8. International Court of Justice. Namibia, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971.

Основна література до Теми 6

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Klabbers J. International Law. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2024.
3. International Law Commission. Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts. 2001. Ст. 22, 49–54.
4. International Court of Justice. Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia). Judgment. I.C.J. Reports 1997.
5. International Court of Justice. Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy). Judgment. I.C.J. Reports 2012.

6. International Court of Justice. Certain Iranian Assets (Islamic Republic of Iran v. United States of America). Judgment. 2023.

Основна література до Теми 7

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Klabbers J. International Law. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2024.
3. International Law Commission. Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts. 2001. Особливо ст. 4–11, 16, 17, 40–41.
4. International Law Commission. Articles on Responsibility of International Organizations. 2011.
5. International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007.
6. International Court of Justice. Armed Activities on the Territory of the Congo (DRC v. Uganda), Judgment, 2005.
7. International Court of Justice. Corfu Channel, Judgment, I.C.J. Reports 1949.
8. International Court of Justice. Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgment, I.C.J. Reports 2010.
9. International Tribunal for the Law of the Sea. Responsibilities and Obligations of States Sponsoring Persons and Entities with Respect to Activities in the Area, Advisory Opinion, 2011.

Основна література до Теми 8

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Klabbers J. International Law. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2024.
3. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
4. Угода про привілеї та імунітети МКС 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f62#Text
5. ICJ . *Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium)*, Judgment, 14 February 2002 URL: <https://www.icj-cij.org/case/121>
6. ICC. *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CaseInformationSheets/AlBashirEng.pdf>
7. Robert Cryer. International Justice and the International Criminal Court: Between Sovereignty and the Rule of Law. URL: <https://academic.oup.com/ejil/article/16/5/979/496087>
8. Канфуй І. В. Становлення інституту міжнародного кримінального судочинства. 2024. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/1327>
9. Комаровський М. Римський статут: обмеження юрисдикції та шляхи імплементації. 2025. URL: <https://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/325415>

Основна література до Теми 9

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
2. Klabbers J. International Law. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2024.
3. Schmitt M. N. (ed.). Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations. Cambridge : Cambridge University Press, 2017.
4. Tsagourias N., Buchan R. (eds.). Research Handbook on International Law and Cyberspace. 2nd ed. Cheltenham : Edward Elgar, 2021.
5. Kello L. The Virtual Weapon and International Order. New Haven : Yale University Press, 2017.
6. UN General Assembly. Developments in the Field of Information and Telecommunications in the Context of International Security. A/76/135. 2021.
7. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris, 2021.
8. Convention on Certain Conventional Weapons. Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems.

Основна література до Теми 10

- 1.
2. Котляр О.І. Сучасні глобальні виклики й загрози як фактори міжнародної та національної безпеки / Гарантії національної інформаційної безпеки та транскордонне співробітництво : монографія / За ред. проф., д.ю.н. Я. В. Лазура, проф., д.ю.н. М. В. Менджул. Ужгород : PIK-У, 2025. 504 с.
3. United Nations Framework Convention on Climate Change. New York, 9 May 1992.
4. Paris Agreement. Paris, 12 December 2015. Офіційний текст доступний на UNFCCC.
5. Kyoto Protocol to the UNFCCC. Kyoto, 11 December 1997.
6. Convention on Biological Diversity. Rio de Janeiro, 5 June 1992.
7. International Court of Justice. Pulp Mills on the River Uruguay, Judgment, I.C.J. Reports 2010.
8. International Tribunal for the Law of the Sea. Request for an Advisory Opinion submitted by the Commission of Small Island States on Climate Change and International Law. Advisory Opinion, 21 May 2024.
9. International Court of Justice. Obligations of States in respect of Climate Change. Advisory Opinion, 23 July 2025. Матеріали справи та процесуальні документи доступні на офіційній сторінці МС ООН.
10. International Law Commission. Sea-level rise in relation to international law. Final Report of the Study Group. 2025.

Основна література до Теми 11

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. Т. 1., Т.2.

2. Захист прав внутрішньо переміщених осіб : монографія / за ред. О. Я. Рогача, М. В. Савчина, М. В. Менджул. Ужгород : РІК-У, 2018. 266 с.
3. Котляр О. Забезпечення міграційної безпеки / Правові та інформаційні аспекти забезпечення безпеки в транскордонному співробітництві: збірник тез міжнародної конференції (8 листопада 2024 р.) / За редакцією проф., д.ю.н. Лазур Я.В., проф., д.ю.н. Менжул М.В., к.ю.н., доц. Фетько Ю.І. Ужгород: РІК-У, 2024. 140 с. С. 79-83.
4. Montevideo Convention on Rights and Duties of States. 1933.
5. UN General Assembly. Resolution 2625 (XXV). 1970.
6. International Court of Justice. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. Advisory Opinion. 2004.
7. International Court of Justice. Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965. Advisory Opinion. 2019.
8. International Court of Justice. Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory. Advisory Opinion. 2024.
9. International Law Commission. Sea-level rise in relation to international law. Final Report. 2025.

Основна література до Теми 12

1. United Nations Convention on the Law of the Sea. Montego Bay, 10 December 1982.
2. Agreement relating to the Implementation of Part XI of UNCLOS. New York, 28 July 1994.
3. Agreement under UNCLOS on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas beyond National Jurisdiction (BBNJ Agreement). New York, 19 June 2023.
4. International Seabed Authority. Regulations on Prospecting and Exploration for Polymetallic Nodules in the Area.
5. International Tribunal for the Law of the Sea. Responsibilities and Obligations of States Sponsoring Persons and Entities with Respect to Activities in the Area, Advisory Opinion, 2011.
6. Outer Space Treaty. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies. 1967.
7. Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies. 1979.
8. UN General Assembly. Resolution 51/122. Declaration on the 50th Anniversary of the Outer Space Treaty.
9. Artemis Accords. 2020.
10. UN Committee on the Peaceful Uses of Outer Space. Guidelines for the Long-term Sustainability of Outer Space Activities. 2019.

Інформаційні ресурси у мережі Інтернет

1. Верховна Рада України: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Президент України: <http://www.president.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство закордонних справ України: <http://mfa.gov.ua/ua>

5. Міністерство юстиції України: <https://minjust.gov.ua/ua>
6. Конституційний Суд України: <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
7. Організація Об'єднаних Націй: <http://www.un.org/> або // www.unsystem.org
8. Організація з безпеки та співробітництва в Європі: <http://www.osce.org/>
9. Європейський Союз: <http://eeas.europa.eu/> або // www.europa.eu.int
10. Європейський суд з прав людини: <http://echr.coe.int/>
12. Рада Європи: <http://www.coe.int/web/portal/home>
13. Управління Верховного комісара ООН з прав людини: <http://www.ohchr.org/>
14. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>